

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ
ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

А.БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ ӨңІРЛІК УНИВЕРСИТЕТІ

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІ МӘДЕНИЕТ БАСҚАРМАСЫНЫҢ "ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСТЫҚ
МЕМОРИАЛДЫҚ МҰРАЖАЙЫ" КОММУНАЛДЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

КОММУНАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "КОСТАНАЙСКИЙ ОБЛАСТНОЙ МЕМОРИАЛЬНЫЙ
МУЗЕЙ ИБРАЯ АЛТЫНСАРИНА" УПРАВЛЕНИЯ КУЛЬТУРЫ АКИМАТА КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ИННОВАЦИЯ, БІЛІМ, ТӘЖІРИБЕ-БІЛІМ
БЕРУ ЖОЛЫНЫҢ ВЕКТОРЛАРЫ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«ИННОВАЦИИ, ЗНАНИЯ,
ОПЫТ – ВЕКТОРЫ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТРЕКОВ»

II КНИГА

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Қуанышбаев Сеитбек Бекенович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, география ғылымдарының докторы, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының мүшесі;

Жарлыгасов Женис Бахытбекович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор;

Скударева Галина Николаевна, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Мәскеу облысындағы МОУ «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректорының м.а.; Ресей Федерациясының жалпы білім беру ісінің құрметті қызметкері, Ресей;

Бережнова Елена Викторовна, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Мәскеу халықаралық мемлекеттік қатынастар институты, Ресей;

Ибраева Айман Елемановна, «Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы» ММ жетекшісі;

Онищенко Елена Анатольевна, «Педагогикалық шеберлік орталығы» жекеменшік мекемесінің Қостанай қаласындағы филиалының директоры;

Демисенова Шнар Сапаровна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі;

Утегенова Бибикуль Мазановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының профессоры;

Смаглий Татьяна Ивановна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің, педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика және психология кафедрасының қауым.профессоры;

Жетписбаева Айсылу Айратовна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы.Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

«Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары»: 2023 жылдың 17 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023. – 1231 б. = «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков»: Материалы международной научно-практической конференции, 17 февраля 2023 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023. – 1231 с.

ISBN 978-601-356-244-5

Жинаққа «Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланатын мәселелердің алуан түрлілігі мен кеңдігі мақала авторларына заманауи білім беруді жаңғырту мен дамытудың, осы үдерісте қазақ ағартушыларының педагогикалық мұрасын пайдаланудың жолдарын, мұғалімдерді даярлаудың тиімді технологиялары мен форматтарын әзірлеу мен енгізу мәселелерін, ақпараттық қоғамдағы білім беру кеңістігінің ерекшеліктерін айқындауға, сондай-ақ педагогтердің инновациялық қызметінің тәжірибесін жинақтауға, педагогикалық үдеріс субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдауға мүмкіндік берді.

Бұл жинақтың материалдары ғалымдарға, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагог-психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей определить векторы модернизации и развития современного образования, использования в данном процессе педагогического наследия казахских просветителей, вопросов разработки и внедрения эффективных технологий и форматов подготовки учителей, специфики образовательного пространства в информационном обществе, а также обобщения опыта инновационной деятельности педагогов, психолого-педагогической поддержки субъектов педагогического процесса.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 37.02
ББК 74.00

Meeting with parents. Parents' meetings are typically held at the end of each quarter or academic year at educational institutions. The following topics are now routinely discussed at parents' meetings:

Parent meetings are held not only to discuss the aforementioned issues but also to establish mutual closeness and cooperation between the educational institution and families, as is known from experience with pedagogy and school practice. was established to provide parents with methodical and pedagogical support and to jointly solve issues that arise in youth education. Today's demand is for this tradition to be revived. As a result, parents are always juggling professional commitments, the global flow of information increasingly "attracts" young people, and the international Internet and television supply a wealth of materials promoting a variety of moral perspectives and ideas. In order for parents to select the most suitable method for their children to learn the information that is acceptable for them, it is necessary for them to have extensive pedagogical knowledge and experience. The educational institution's collaboration with families is more important than ever in this location. As a result, parent meetings are a good place to hold discussions, lectures, and practical trainings on the particulars, conflicts, and prospects of child education.

The educational institution's pedagogical support for families in the form of pedagogical-psychological consultations, dissemination of best practices, and parent meetings to instill respect for adults in young schoolchildren is, first and foremost, beneficial to their knowledge.

References:

1. Jumaev M.E. Educating the pedagogical culture of future elementary school teachers during the educational process: Ped. science name ... diss. autoref. – Т.: 1999. – 214 p.
2. Ibodullaeva O.N. Pedagogical bases of formation of humanitarianism in students of junior school age: Ped. science name ... diss. autoref. – Т.: 2005. – 19 p.
3. Inomova M. Spiritual and moral upbringing of children in the family. – Т.: TDP named after Nizami, 1999. – 151 p.
4. Musurmonova O. Forming the spiritual culture of students. – Т.: Fan, 1993. – 118 p.
5. Najmitdinova T.N. Didactic bases of formation of educational activities of primary school students: Ped. science name ... diss. – Т.: 2006. – 159 p.
6. Есемуратова Т.А., Матмуратова Г.К. Practical Conditions For The Formation Of Spiritual Needs In Primary School On The Basis Of Examples Of Folklore. International Journal of Advanced Science and Technology Vol. 29, No. 8, (2020)

ӨОЖ 159.99

АЛА ДАМУЫНДА АРТ-ТЕРАПИЯНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚМАҢЫЗЫ

Жандилдина Роза Есентаевна
педагогика ғылымдарының магистрі, доцент
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты,
Арқалық, Қазақстан
roza.zhandildina@mail.ru
Ақылбекова Луиза Бекетқызы
педагогика ғылымдарының магистрі,
Н.Құлжанова атындағы
Торғай гуманитарлық колледжі
luiz.8989@mail.ru
Оспанбекова Райгул Несипбековна
Ж.Сабыржанұлы атындағы негізгі орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі
Raigul.Ospanbekova@mail.ru

Аңдатпа

Арт-терапевтік процесте бала да, ересек те оң өзгерістерде құнды тәжірибе жинайды. Бірте-бірте өзін-өзі терең тану, өзін-өзі қабылдау, дамуды үйлестіру, тұлғалық өсу пайда болады. Бұл – өзін-өзі анықтаудың, өзін-өзі танудың, тұлғаны өзін-өзі белсенді етудің әлеуетті жолы.

Кілт сөздер: *Арт-терапевтік процес, бала, ересек, оң өзгерістер, құнды тәжірибе, терең тану, өзін-өзі қабылдау, дамуды үйлестіру, тұлғалық өсу, әлеуетті жол.*

Аннотация

В арт-терапевтическом процессе и ребенок, и взрослый приобретают ценный опыт позитивных изменений. Постепенно появляется глубокое самоосознание, принятие себя, координация развития, личностный рост. Это потенциальный способ самоопределения, самосознания, самоактивации человека.

Ключевые слова: *Арт-терапевтический процесс, ребенок, взрослый, позитивные изменения, ценный опыт, глубокое осознание, принятие себя, координация развития, личностный рост, потенциальный путь.*

Abstract

In the art-therapeutic process, both the child and the adult gain valuable experience of positive changes. Gradually, there is a deep self-awareness, self-acceptance, coordination of development, personal growth. This is a potential way of self-determination, self-consciousness, self-activation of a person.

Key words: Art therapy process, child, adult, positive changes, valuable experience, deep awareness, self-acceptance, coordination of development, personal growth, potential path.

Баланың психикасы өте осал және мұқият болуды талап етеді, өйткені бала өзін және айналасындағы әлемді енді ғана тани бастайды. Өзінің өмір жолында балалар көбінесе: мысалы, отбасында, балабақшада, мектепте, өзгелермен қарым-қатынаста және өздерімен-өздері жалғыз қалғанда үлкен қиындықтарға тап болады. Ересектер оларға шынымен көмектескісі келеді, бірақ көбінесе қалай көмектесерін білмейді: сендіру мен ақыл айту көмектеспейді, ал баланың өзі ештеңені түсіндіре алмайды. Мұндай жағдайларда арт-терапия көмектеседі.

Арт-терапияны бүгінгі таңдағы практикалық психология мен психотерапияның ең қызықты, тартымды және тіпті жұмбақ салаларының бірі деп атауға болады. Әдістемелерге бай, ол жан мен тәнді тыныштандырудың, түрлі ауру белгілерін жеңілдетудің, болдырмау мен жоюдың тәсілі ретінде қызмет етеді. Көптеген адамдар үшін бұл уақытты тиімді өткізуге, стрестің әсерін азайтуға және күшті қалпына келтіруге мүмкіндік беретін хобби.

Арт-терапия – бұл психологтар мен тәрбиешілердің арсеналындағы ең қолайлы және терең әдістердің бірі. Басыңыздағы проблемаңызды немесе көңіл-күйіңізді сурет салу, ермексазбен жұмыс істеу, жабыстыру, әдеби түрде сипаттау арқылы сіз өзіңіздің түпкі санаңыздан кодталған хабарлама аласыз. Шығармашылығыңыздың өнімдерінің пішіні, түсі, өлшемі және басқа да көптеген сипаттамалары сіздің шынайы, терең тілектеріңізді, қорқыныштарыңызды, үміттеріңізді, біреуге немесе бір нәрсеге деген шынайы көзқарасыңызды аша алады.

Арт-терапия өзіңді-өзің түсінуге мүмкіндік берумен қатар, сіздің өміріңіздегі өзгерістерді үйлестіруге, өзіңе деген сенімнің терең болуына, ойлау мен қабылдаудың икемділігін арттыруға көмектеседі.

«Арт-терапия» атауының өзі айтып тұрғандай, егер қарапайым сөзбен айтсақ, арт-терапия өнермен емдеу дегенді білдіреді. Бірақ бұл емнің қалай жүретінін түсіну әлдеқайда маңызды, өйткені мұнда дәрі-дәрмектер, инъекциялар немесе тіпті сылау да жоқ. Мұның бәрі қағаз – қарындаштармен немесе бояулармен, саз немесе құм, ермексаз немесе фотосуреттермен ауыстырылады. Оның үстіне, мұның бәрі емдік әсерге ие екендігі белгілі.

Арт-терапияны адамның сана-сезімі мен түпкі санасының арасындағы байланыстырушы буын, ақыл мен жан арасындағы көпір деп атайды. Мұндағы идея адамның проблемаларының көпшілігі үстірт санасынан емес, терең түпкі санадан туындайтындығында. Өйткені медициналық жолмен емдеу көбінесе олардың алдында қауқарсыз болып қалады.

Арт-терапияның ежелде пайда болған. Белгілі бір мағынада, оның прототипі – қасиетті өнердің әртүрлі түрлері, көбінесе емдік мақсаттарда қолданылады. Соңғы 20 жыл ішінде арт-терапия көптеген психотерапиялық тәсілдердің жетістіктерін синтездей отырып, өзіндік әдістемемен және әртүрлі құралдармен өзіндік дербес әдіспен қалыптаса бастады [1, 57 б].

Арт-терапия біздің ғасырдың 30-жылдарында пайда болды. Арт-терапияны қолданудағы бірінші сабақ Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде Германиядан Америка Құрама Штаттарына көшіп келген балалардың эмоционалды және жеке басындағы проблемаларын түзету әрекеттеріне қатысты болды. Арт-терапияны жеке даму қиындықтарын түзету үшін қолданудың алғашқы әрекеттері біздің ғасырдың 30-жылдарында пайда болды, бұл кезде арт-терапия әдістері нацистік лагерьлерде стресті басынан кешкен Америка Құрама Штаттарына әкелінген балалармен жұмыс жасау кезінде қолданылды.

Алғаш рет «арт-терапия» терминін Адриан Хилл 1938 жылы туберкулезбен ауыратын науқастармен жүргізген жұмысын сипаттау үшін қолданды және көп ұзамай ол кеңінен таралды. Қазіргі уақытта олар ауруханаларда және психикалық денсаулық орталықтарында өткізілетін өнер сабақтарының

барлық түрлерін білдіреді, дегенмен бұл саладағы көптеген мамандар бұл анықтаманы тым кең және дәл емес деп санайды. Емдеу контекстінде өнерді қолданудың тиімділігі бұл әдістің сезіммен тәжірибе жасауға, зерттеуге және оларды символдық деңгейде көрсетуге мүмкіндік беретіндігіне негізделген [2, 27 б.].

Арт-терапияның негізгі мақсаты – өзін-өзі айқындау және өзін-өзі тану қабілетін дамыту арқылы жеке тұлғаның дамуын үйлестіру. Арт-терапиялық өзара әрекеттестіктің маңызды әдісі – саналы және бейсаналық тұлғаның проблемамен бетпе-бет келуіне және тиімді өзара әрекеттесу арқылы оларды бір-бірімен татуластыруға бағытталған белсенді қиялдау техникасы. Арт-терапияны негізгі әдіс түрінде де, көмекші әдістердің бірі ретінде де қолдануға болады.

Арт-терапия өнер арқылы әсер ету болғандықтан, оны жүйелеу негізінен өнер түрлерінің ерекшеліктеріне негізделеді (музыка – музыка терапиясы; бейнелеу өнері – бейнелеу өнері терапиясы; театр, бейне – имотерапия; әдебиет, кітап – библиотерапия, би, қимыл – кинезотерапия). Өз кезегінде арт-терапияның әр түрі кіші түрлерге бөлінеді.

Музыкалық терапия – арт-терапияның бір түрі, мұнда музыка емдік немесе түзету мақсатында қолданылады. Қазіргі уақытта музыкалық терапия әсер етудің екі аспектісіне: психосоматикалық (оның барысында дененің функцияларына емдік әсер беріледі) және психотерапиялық (музыканың көмегімен жеке дамудағы, психоэмоционалды күйдегі ауытқуларды түзету жүзеге асырылады) негізделген психокоррекциялық (медицинада және психологияда) бағыт болып табылады. Нақ осы музыканың катарсистік (тазартушы) әсері оны дамуында проблемалары бар балалармен жүргізілетін түзету жұмыстарында қолдануға мүмкіндік береді.

Қуыршақ терапиясы балалармен жұмыста қолданылады және ол сүйікті кейіпкердің бейнесімен (ертегі, мультфильм, ойыншықтар) сәйкестендіруге негізделген. Бұл әдіс әр түрлі мінез-құлық бұзылыстарында, қорқынышта, коммуникативті саланың дамуындағы қиындықтарда және т.б. қолданылады. Қуыршақ терапиясын жүргізу технологиясы баланың жанына жарақат салған жағдайға байланысты оқиғаны баланың ең қымбат адамымен «режиссерлік ойын» ойнауына келіп тіреледі.

Ойын барысында бұл оқиғаның баланың жанын қозғауына қол жеткізу керек және ол кейіпкерге жанашырлық танытып, онымен бір тұлғаға айналып, оған ұқсауы тиіс. Оқиғаның өріс алуына қарай баланың да эмоционалды ширығуы өсе түсуі керек. Ол үшін сюжет «өсіп отырады», соңында жанжалдың «өріс алуымен» шарықтау шегіне жетіп, күшті эмоционалды реакциялармен (жылау, күлу), стресті жеңілдетуге құрылады. «Спектакль» аяқталғаннан кейін бала өзінің жеңілденгенін сезінуі керек. Театрландырылған іс-әрекеттің басталуының, шарықтау шегінің (кейіпкерге бірдене қауіп төндіргенде) және шешімінің (батыр жеңеді) болуы өте маңызды. Соңы әрдайым оң болуы керек.

Арт-терапияның кең таралған түрлерінің бірі – изотерапия (сурет, жапсыру) – емдік әсер, бейнелеу әрекеті арқылы түзету. Ұйымдастыру түріндегі изотерапия жеке және топтық болуы мүмкін. Изотерапия әртүрлі проблемалары бар балалармен жұмыс жасауда – ақыл-ойдың дамуы, сөйлеу қабілеті, есту қабілеті, ақыл-есінің дамуы тежелген, вербалды байланыс қиындық туғызатын аутизмде оң нәтиже береді.

Көптеген жағдайларда сурет терапиясы баланың психологиялық мәселелерін шешуге көмектесетін психотерапиялық функцияны атқарады. Бұл жағдайда сурет салу терапиясы баланың әлемге деген көзқарасының символдық көрінісі ретіндегі жеке басын болжау ретінде қарастырылады.

Арт-терапевтік процесте бала да, ересек те оң өзгерістерде құнды тәжірибе жинайды. Бірте-бірте өзін-өзі терең тану, өзін-өзі қабылдау, дамуды үйлестіру, тұлғалық өсу пайда болады. Бұл – өзін-өзі анықтаудың, өзін-өзі танудың, тұлғаны өзін-өзі белсенді етудің әлеуетті жолы.

Арт-терапиялық жұмыс кішкентай балаларыңызбен тығыз қарым-қатынас орнатуға көмектеседі, оларды жақсы түсінуге және қабылдауға үйретеді, өйткені онда қолданылатын әдістердің барлығы дерлік, бояулармен сурет салу бола ма, түрлі-түсті гномдарды мүсіндеу ме немесе өз жаныңыздан ертегі шығару бола ма, балалар ойындары мен балалардың өзін-өзі айқындау тәсілдеріне ұқсас. Балаңыздан ертегі құрастыруды сұраңыз, сонда сіз балаңыздың осы әлемді қандай сезінетінін, оны не алаңдататынын және не нәрсе оны мүлдем селт еткізбейтінін, неден қорқатынын, неге қуанатынын бірден білесіз. Бала үшін ертегі – бұл ерекше әлем, оның сіздің алдыңыздан ашылуына мүмкіндік беріңіз.

«Махаббат тапшылығы» баланың психикалық дамуындағы ауыр зардаптарға әкеледі. Сонымен қатар, балалар қарым-қатынас әлемін ұсақ көңіл-күйлердің тар шеңберінде қабылдайды: қайғы, реніш, дұшпандық және қорқыныш. Олар адамдар арасындағы нақты қарым-қатынасты бұрмалап көреді [3, 84 б.].

Егер балаға жылу, махаббат жетіспесе, «психикалық ауытқулар» деп аталатын мінез-құлықтағы қиындықтар, тұлғаның жан ауруына дейінгі кемістігі пайда болады. Назар аударудың жеткіліксіздігі ересектер тарапынан оларды мойындау мен сүйіспеншіліктің жетіспеушілігі баланың үлгерімінің нашарлауына, көбінесе баланың бойында агрессивті және асоциалды мінез-құлықтың пайда болуына

алып келеді. Психолог пен бала арасында қарым-қатынас орнату. Көркемдік іс-шараларға бірлесіп қатысу эмпатия мен өзара қабылдауға көмектеседі.

Жасыратыны жоқ, бұл мектепке дейінгі балалық шақ-бала өміріндегі маңызды кезеңдердің бірі. Осы кезеңде бала айналасындағы әлемді белсенді біледі. Балабақшада бала басқа адамдармен өзара әрекеттесудің алғашқы тәжірибесін алады, олардың арасынан өз орнын табуға тырысады, өзімен және басқалармен бірге өмір сүруді үйренеді және алғашқы қарапайым білім алады. Мектепке дейінгі білім беру мамандарының міндеті-баланың тәжірибесі, дағдылары мен білімі оған ыңғайлы психологиялық жағдайда және оған қажет дәрежеде болуы.

Баланың психикасы өте осал және мұқият болуды талап етеді, өйткені нәресте өзін және айналасындағы әлемді енді ғана тани бастайды. Өз жолында балалар көбінесе күрделі қиындықтарға тап болады: отбасында, балабақшада, мектепте, қарым-қатынаста және өздерімен жалғыз. Ересектер оларға көмектескісі келеді, бірақ көбінесе олар қалай білмейді: сенімдер мен моральдар көмектеспейді, ал баланың өзі ештеңені түсіндіре алмайды. Мұндай жағдайларда арт-терапия көмектесе алады.

Балалардың арт-терапиясы-бұл шығармашылық пен ойынға негізделген психологиялық көмектің қарапайым және тиімді әдісі. Басқаша айтқанда, бұл шығармашылықпен емдеу.

Арт-терапия-бұл жұмыстың ең жұмсақ әдісі, қиын мәселелермен байланыс. Бала сөйлемей мүмкін немесе өз проблемаларын өздері тани алмайды, бірақ дене қимылдары арқылы мүсіндеу, қозғалу және өзін білдіру. Сондай-ақ, арт-терапия сабақтары психикалық стрессті жеңілдетеді. Өнермен айналысуда баланың осы мәселеде өзінің сәттілігін сезінуі өте маңызды. Егер ол өзінің эмоцияларын білдіру мен бейнелеуде, ерекше қолөнер, суреттер жасауда сәттілік бар екенін көрсе, оған қарым-қатынаста сәттілік келеді және әлеммен өзара әрекеттесу конструктивті болады. Оның психикасындағы шығармашылықтағы жетістік бейсаналық түрде қарапайым өмірге ауысады.

Арт-терапия бұл процесті барлығына қуанышты, қызықты, сәтті, жеке етуге мүмкіндік береді.

Арт-терапия өздігінен сөйлеуге негізделген және белгілі бір дәрежеде оның нәтижелері мен автордың кәсібилігін бағалаудағы эстетикалық өлшемдерді елемейді. Екеуі үшін де, екіншісі үшін де нәтиже емес, шығармашылық процестің өзі маңызды.

Балалар арт-терапиясын жүргізуге арналған көрсеткіштер:

- қыңырлық;
- агрессия;
- қорқыныш; тика, кекіру, обсессия және т. б.;
- көңіл-күйдің жиі өзгеруі;
- сөйлеу және психикалық дамудың кешігуі;
- дағдарыстық жағдайлар;
- мектептегі қиындықтар, құрдастарымен және/немесе ересектермен қарым-қатынас;
- қозғыштық немесе апатизм;
- тұрғылықты жерін өзгерту;
- балабақшаға / мектепке дайындық және бейімделу кезеңі;
- балаға ата-аналық бақылау

Арт-терапия қандай әсер етеді, оның ерекше белгілері қандай?

- Жағымды эмоционалды көңіл – күй қалыптастырады.

– Қандай да бір себептермен ауызша талқылау қиын болатын нақты проблемаларға немесе қиялдарға жүгінуге мүмкіндік береді.

- Бұл символдық деңгейде әртүрлі сезімдермен тәжірибе жасауға, оларды зерттеуге және әлеуметтік қолайлы түрде білдіруге мүмкіндік береді. Суреттер, суреттер, мүсіндер бойынша жұмыс – деструктивті және өзін-өзі бұзатын тенденцияларды жоюдың қауіпсіз әдісі адамға басылатын ойлар мен эмоциялар арқылы жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

- Шығармашылық өзін-өзі көрсетуге, қиялды, эстетикалық тәжірибені, бейнелеу іс-әрекетінің практикалық дағдыларын, жалпы көркемдік қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

- Баланың күнделікті өмірге бейімделу қабілетін арттырады. Шаршауды, жағымсыз эмоционалды жағдайларды және олардың оқумен байланысты көріністерін азайтады.

- Жеке дамудың әртүрлі ауытқулары мен бұзылыстарын түзетуде тиімді. Ол адамның сау әлеуетіне, өзін-өзі реттеу мен емдеудің ішкі механизмдеріне сүйенеді.

Балалармен жұмыс жасауда арт-терапияның көптеген түрлері бар. Сонымен қатар, жаңалары үнемі дамып, тәжірибеге енгізіліп отырады.

Бірақ психологтар өз жұмысында жиі қолданатын негізгі бағыттар:

- 1 Изотерапия. Бұл бейнелеу өнері мен кескіндеме арқылы емдеу.
- 2 Мандалотерапия. Суреттің арнайы дизайны көмегімен адамға пайдалы әсер.

3 Музыкалық терапия. Арт-терапияның бұл түрі дыбыстармен емдеуді қамтиды. Адам дайын музыкалық шығарманы тыңдап қана қоймай, өзінің ырғағын жасай алады, сонымен қатар оны орындай алады.

4 Құм терапиясы. Бұл емдеу түрі құмда жатқан потенциалды пайдаланады.

5 Ертегі терапиясы. Бұл жағдайда психолог аңыздар, аңыздар мен ертегілердегі метафораларды қолданады.

6 Тіндік терапия. Терапиялық жұмыс кейде тоқылған материалдармен жүзеге асырылады, одан пациент композициялар жасауға шақырылады.

7 Қуыршақ терапиясы. Осындай медициналық арт-терапияны балалармен жұмыс кезінде жас пациенттер өз ойыншықтарын жасауға шақырылады. Бұл жағдайда материалдар өте алуан түрлі болуы мүмкін.

8 Коллаж. Мұндай сеанстар кезінде емдеу журналдардан қиылған суреттерден қалаған картасын құру арқылы жүзеге асырылады.

9 Тестопластика. Балалармен жұмыс жасаудағы арт-терапияның бұл түрі оларға кез-келген пластикалық материалдармен, соның ішінде пластилинмен, қамырмен және балшықпен жұмыс жасау арқылы емдеу курсын өтуге мүмкіндік береді.

Жоғарыда сипатталған әдістерді қолдану емделудің өздігінен жүруіне негізделген. Алайда, бұл белгілі бір дәрежеде шығармалардың нәтижелері мен олардың кәсібилігін бағалау үшін қолданылатын эстетикалық критерийлерді елемейді. Балалармен жұмыс жасаудағы арт-терапия оның нәтижесіне емес, шығармашылық процестің өзіне бағытталған [4, 93 б.].

Арт-терапия – бұл ең үздік әлеуметтік бейімделудің тиімді әдістерінің бірі. Қазіргі уақытта арт-терапия салауатты және шығармашылық жеке тұлғаны қалыптастыруға және жеке тұлғаны әлеуметтендірудің бірқатар функцияларын тәжірибеде іске асыруға ықпал ететін прогрессивті психологиялық көмек құралы ретінде қарастырылуда.

Осылайша, арт-терапиялық әдістемелердің арсеналы сан алуан. Жоғарыда аталған психокоррекциядағы барлық арт-терапиялық әдістер өзін-өзі айқындау мен өзін-өзі тануды дамыту арқылы проблемалары бар балалардың жеке басын үйлесімді етуге ықпал етеді, өнермен байланыс арқылы олардың психозэмоционалды жағдайын, психофизиологиялық процестерін түзетуді қамтамасыз етеді. Белгілі бір әдісті таңдау жасына және жеке ерекшеліктеріне байланысты, дамудағы ауытқу түріне, оның ауырлық дәрежесіне байланысты болады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Детская практическая психология / Под ред. Т.Д. Марцинковской. М.: Гардарики, 2003. 576.
- 2 Комарова Т.С. Дети в мире творчества. 1995. 27 б.
- 3 Копытин А.И. Основы арттерапии. – СПб.: Лань, 1999. 84 б.
- 4 Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. М., 1995. 93 б.

ОӘЖ 371.487

БАЛА ТӘРБИЕСІ - БЕСІКТЕН

Жармухамбетова Алтынгүль Алдабергеновна
Қостанай педагогикалық колледжінің оқытушысы,
Қостанай қ., Қазақстан
E-mail: 87770544000@mail.kz

Сейлова Ляззат Алдабергеновна
Қостанай педагогикалық колледжінің оқытушысы,
Қостанай қ., Қазақстан
E-mail: L.seilova@yandex.kz

Аңдатпа

Өзектілігі мен мақсаты: Ұрпақ тәрбиесі ұлағатты болу үшін, отбасындағы ата-ана берген тәрбие мектепте жалғасын тауып, кішкентай бүлдіршін сапалы азамат болып қалыптасу үшін мектеп, мұғалім және тәрбиеші жауапты зор міндетті атқарады. Ең бастысы – бала ата-ананың оның оқудағы жетістіктеріне қызығушылығын сезінуі керек. Бала тәрбиесі – баршаға ортақ